

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Ústí nad Labem – pobočka v Liberci rozhodl Mgr. Lucií Trejbalovou ve věci

žalobce: X, narozený dne X
bytem X

proti

žalované: Česká správa sociálního zabezpečení
sídlem Křížová 25, Praha 5

o žalobě proti rozhodnutí žalované ze dne 11. 4. 2024, č. j. X

takto:

- I. Rozhodnutí České správy sociálního zabezpečení ze dne 11. 4. 2024, č. j. X, se zrušuje a věc se vrací k dalšímu řízení žalované.
- II. Žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Předmět řízení

1. Žalobce se domáhá přezkumu shora označeného rozhodnutí žalované, jímž byly zamítnuty námitky žalobce a potvrzeno rozhodnutí ze dne 29. 11. 2023, č. j. X, kterým žalovaná zamítla

žalobcovu žádost o zvýšení starobního důchodu o částku zvýšení za vychované dítě (tzv. výchovné).

2. Rozhodnutím ze dne 1. 2. 2023 byl žalobci namísto invalidního důchodu pro invaliditu III. stupně přiznán starobní důchod ve výši 19 346 Kč, a to ode dne 15. 2. 2023 z důvodu dosažení důchodového věku 65 let.
3. Dne 18. 10. 2023 žalobce uplatnil žádost o zvýšení starobního důchodu za výchovu dcery X, narozené dne X. V žádosti uvedl, že o dítě pečoval od narození do jeho zletilosti, tedy ve větším rozsahu než jeho manželka a matka dítěte X, zemřelá dne X. Žalobce k žádosti připojil rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 4. 11. 1999, č. j. 11 Nc 837/99-12, který nabyl právní moci 4. 11. 1999, jímž byla pro dobu po rozvodu rodičů dcera svěřena do výchovy žalobce, matce bylo stanoveno výživné. Z odůvodnění rozsudku vyplynulo, manželé spolu nežili ve společné domácnosti od 30. 6. 1997, o dceru se staral otec.
4. Rozhodnutím ze dne 29. 11. 2023 žalovaná zamítla žalobcovu žádost o zvýšení starobního důchodu o výchovné pro nesplnění podmínek § 34a zákona č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, neboť o dítě v období od jeho narození do zletilosti osobně pečovala v největším rozsahu matka dítěte.
5. Žalobce proti rozhodnutí uplatnil námitky, zdůraznil, že dle rozsudku se o dceru řádně staral, dcera byla svěřena do jeho výchovy. Podmínky výchovy dítěte dle § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění byly u něj splněny, neboť se podílel na výchově dcery od jejího narození, od poloviny roku 1997 do její zletilosti dne 27. 1. 2004 ji pak vychovával sám. Tvzení, že o dceru pečovala od jejího narození do zletilosti v největším rozsahu její matka, označil za nepravdivé.
6. V napadeném rozhodnutí žalovaná konstatovala, že se nepodařilo prokázat, že by žalobce o dceru pečoval v největším rozsahu. Z nárokových podkladů je zřejmé, že matka osobně celodenně pečovala o dceru od narození po dobu mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, tedy v období, kdy jeden z rodičů musí o děti celodenně pečovat, což má negativní dopady na jeho kariérní růst. Byla naplněna podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod dle § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, že žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu 10 roků. Matka o dceru pečovala od narození po dobu mateřské dovolené a následně do doby svěřením dcery žalobci rozsudkem ze dne 4. 11. 1999, kdy dceři bylo již 13 roků, s tím že pokud by byl brán v úvahu rok 1997 jako období rozvratu manželství, bylo v té době dceři již 11 roků. Žalovaná uzavřela, že žalobce se významně podílel na výchově dcery, ale podmínka péče v největším rozsahu splněna nebyla, neboť ustanovení § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění svědčí matce.

II. Žaloba

7. V žalobě žalobce namítal, že napadené rozhodnutí není správné, neboť o nezletilou dceru X pečoval minimálně od dosažení jejího školního věku převážně on, matka měla své zájmy, což vedlo i rozvratu manželství, které bylo rozvedeno rozsudkem Okresního soudu v České Lípě č. j. 9C 1700/99-4. Nezletilá dcera byla svěřena do výlučné péče žalobce rozsudkem Okresního soudu v České Lípě č. j. 11 Nc 837/99-12, v němž bylo konstatováno, že žalobce s matkou dítěte nežili ve společné domácnosti od poloviny roku 1997 a že dcera byla v péči

žalobce. Tvrzení, že péči o dceru zajišťoval v převážné míře žalobce, dokládal čestným prohlášením dcery.

8. Není pak pravdou, že nárok na zvýšení procentní výměry starobního důchodu za vychované dítě vznikl matce. Ta zemřela v roce 2017 ve věku 57 let, o starobní důchod nežádala, ani neuplatnila nárok na toto zvýšení. Protože nezajišťovala výchovu dítěte v největším rozsahu od narození dcery do její zletilosti, nemohl jí vzniknout nárok na zvýšení procentní výměry starobního důchodu, nemohla jí být výchova dcery započítána a zohledněna při stanovení důchodového věku, jak bylo konstatováno v napadeném rozhodnutí.
9. Z uvedených důvodů žalobce navrhoval, aby bylo napadené rozhodnutí žalované zrušeno a věc jí byla vrácena k novému řízení a rozhodnutí.

III. Vyjádření žalované

10. Ve vyjádření k žalobě žalovaná nejprve shrnula právní úpravu výchovného obsaženou v přechodném ustanovení čl. II zákona č. 323/2021 Sb., kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 323/2021 Sb.“). Vyjádřila se ke smyslu zavedení výchovného, jímž bylo zejména zmírnění statistického rozdílu mezi průměrným starobním důchodem mužů a žen, který je způsoben zejména výkyvy v kariérách žen v důsledku výchovy dětí. O uznání výchovy pro muže lze podle žalované uvažovat zejména v případech, kdy péče matky skončila z jakýchkoliv důvodů (např. rozvod, prokazatelně faktické opuštění dítěte, vážná nemoc, úmrtí) ve velmi nízkém věku dítěte nebo kdy dítě bylo ve velmi nízkém věku svěřeno do výchovy otce, přičemž výchova měla prokazatelně negativní vliv na jeho pracovní kariéru. Též uvedla, že výchovné je koncipováno jako nárok genderově neutrální. Zatímco nárok na snížení důchodového věku zůstane dočasně zachován i nadále pouze pro ženy, nárok na výchovné vznikne i mužům, jestliže zajišťovali výchovu dítěte sami nebo ve větším rozsahu než ženy.
11. Při posuzování žádosti žalobce vycházela žalovaná především z rozsudku Okresního soudu v České Lípě č. j. 11 Nc 837/99-12. V době rozhodnutí soudu bylo dceři 13 let, v době rozvratu manželství 11 let, podmínka péče v největším rozsahu byla naplněna u jeho bývalé manželky. Podle žalované nebylo prokázáno, že v relevantním období se rozsah péče žalobce o dítě oproti matce vymykal obvyklému způsobu řádné společné péče rodičů o dítě, tzn. že osobně pečoval o dítě v největším rozsahu ve smyslu ustanovení § 34a odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, při sledování podmínky péče v největším rozsahu lze proto tuto péči přisoudit matce dítěte. Žalovaná zdůraznila, že nárok na výchovné vzniká pouze jedné osobě, zákon neumožňuje paralelní čerpání a neumožňuje ani „přechod“ v situaci úmrtí jinak oprávněné osoby.
12. Dále uvedla, že důkazní břemeno v řízení vedeném na základě žádosti leží primárně na žadateli, odkázala v této souvislosti na rozsudek Nejvyššího správního soudu (dále jen „NSS“) ze dne 15. 11. 2017, č. j. 8 Azs 111/2017-36. Bylo na žalobci, aby prokázal, že v relevantním období vůči matce převážně zajišťoval osobní péči a výchovu dítěte. Zákon č. 323/2021 Sb. sice stanoví možnost předložení čestného prohlášení, ale tím není zaručeno vyhovění žádosti pouze na jeho základě. Žalobce neoznačil žádné důkazní prostředky, z nichž by nade vše pochybnost vyplývalo, že by matka nezajišťovala výchovu ve větším

rozsahu. Při absenci detailnějších podkladů se v řízení o námitkách nepodařilo prokázat, že by žalobce o dítě celkově pečoval v největším rozsahu.

13. Žalovaná setrvala na svém rozhodnutí a navrhla, aby soud žalobu zamítl jako nedůvodnou.

IV. Posouzení věci krajským soudem

14. Soud přezkoumal napadené rozhodnutí a řízení, které jeho vydání předcházelo, v řízení podle § 65 a násl. zákona č. 150/2002 Sb., soudního řádu správního (dále jen „s. ř. s.“), v rozsahu a mezích uplatněných žalobních bodů, jimiž je vázán podle § 75 odst. 2 věta první s. ř. s., vycházel přitom ze skutkového a právního stavu, který tu byl v době rozhodování žalované v souladu s § 75 odst. 1 s. ř. s.
15. Podstatou sporu je posouzení toho, zda žalobci vznikl nárok na zvýšení starobního důchodu za vychované dítě.
16. Právní úpravou výchovného se již zabývala řada rozsudků krajských soudů, lze odkázat např. na rozsudek zdejšího soudu ze dne 8. 4. 2024, č. j. 58 Ad 10/2023-43; dále rozsudky Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2023, č. j. 51 Ad 3/2023-20; či ze dne 23. 1. 2024, č. j. 30 Ad 8/2023-50. Podrobně se právní úpravou výchovného a podmínkami pro vznik nároku na něj zabýval zejména rozsudek Krajského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2024, č. j. 55 Ad 7/2023-26 (všechny rozsudky dostupné na www.nssoud.cz). Výchovné bylo do zákona o důchodovém pojištění zakotveno zákonem č. 323/2021 Sb. a týká se jak starobních důchodů nově přiznávaných ode dne, který spadá do období po roce 2022 (srov. § 34a odst. 1 zákona o důchodovém pojištění, ve znění zákona č. 323/2021 Sb.), tak důchodů již přiznaných ode dne, který spadá do období před rokem 2023 (srov. čl. II. přechodných ustanovení zákona č. 323/2021 Sb.).
17. Žalobci byl starobní důchod přiznán ode dne 15. 2. 2023 rozhodnutím žalované ze dne 1. 2. 2023, je proto rozhodné znění § 34a zákona o důchodovém zabezpečení, ve znění účinném od 1. 1. 2023.
18. Podle § 34a odst. 1 zákona o důchodovém pojištění se výše procentní výměry starobního důchodu, na který vznikl nárok podle § 29 odst. 1, 2 nebo 3 nebo podle § 31, na žádost zvyšuje ode dne, od něhož se tento důchod přiznává, za každé dítě, které pojištěnec vychoval. Dle odst. 2 platí, že zvýšení za 1 vychované dítě činí od 1. ledna 2023 částku 500 Kč měsíčně. Dále toto ustanovení obsahuje další pravidla pro zvýšení výchovného.
19. Podle § 34a odst. 3 zákona o důchodovém pojištění platí, že dítě se pro účely zvýšení procentní výměry starobního důchodu podle odstavce 1 považuje za vychované, jsou-li splněny podmínky výchovy dítěte podle § 32 odst. 4; tyto podmínky platí i v případě, že o dítě osobně pečuje nebo pečoval muž. Výchovu téhož dítěte nelze pro účely zvýšení za vychované dítě současně započítat více osobám; vychovávalo-li dítě více osob, přihlíží se k výchově dítěte jen u té osoby, která o dítě osobně pečovala v největším rozsahu. Při zvýšení za vychované dítě se přihlíží jen k výchově toho dítěte, které jako vychované pojištěnec uvedl v žádosti o přiznání starobního důchodu; není-li tato podmínka splněna, zvýšení za vychované dítě nenáleží. Odst. 4 uvedeného ustanovení stanoví, v jakých zvláštních případech jednání pojištěnce zvýšení za vychované dítě pojištěnci nenáleží.

20. Podle § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění je podmínka výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti roků. Pokud se však žena ujala výchovy dítěte po dosažení osmého roku jeho věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečuje nebo pečovala o dítě ve věku do dosažení zletilosti aspoň po dobu pěti roků; to však neplatí, pokud žena před dosažením zletilosti dítěte přestala o dítě pečovat. Pokud dítě zemřelo po dosažení 5 let věku, je podmínka výchovy dítěte splněna, jestliže žena osobně pečovala o dítě od jeho narození do jeho úmrtí; ustanovení vět první a druhé tím nejsou dotčena.
21. V obecné rovině je třeba přisvědčit žalované, že smyslem výchovného je především zmírnění statistického rozdílu mezi průměrným starobním důchodem osob pečujících o děti (obvykle žen jako dosud tradičních pečovatelek o děti) oproti průměrnému starobnímu důchodu. Výchovné bylo navrženo zavést jako nediskriminační opatření pro ženy i muže, u nichž mohla péče o dítě negativně ovlivnit délku doby zaměstnání a jejich výdělky. Jak již uvedl Krajský soud v Praze v posledně označeném rozsudku, není absolutním pravidlem, že péči o dítě má na starosti i v raném věku dítěte výhradně žena, a proto právní úprava výchovného (a to i ve světle zákazu diskriminace a posunu v postavení žen ve společnosti, k tomu viz zejména nálezk Ústavního soudu ze dne 16. 10. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 53/04) mezi muži a ženami nerozlišuje a je koncipována jako zvýšení starobního důchodu pro tu osobu, na jejíž výši starobního důchodu se výchova o dítě projevila, např. z důvodu překážek v práci kvůli potřebě péče o dítě, nižších příjmů v důsledku zkráceného úvazku, změn v zaměstnání apod.
22. Aby pojištěnci, ať ženě či muži, vznikl nárok na výchovné, musí naplnit podmínku výchovy dítěte ve smyslu § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, kterou zákon vymezuje pro účely snížení důchodového věku žen a spojuje ji s osobní péčí o dítě po stanovenou dobu. V rozsudku ze dne 4. 12. 2003, č. j. 3 Ads 37/2003-49, NSS k podmínce splnění podmínky výchovy dítěte pro stanovení důchodového věku ženy uvedl, že: *„[p]ředpoklad ‚osobní péče o dítě‘ pro splnění podmínky výchovy dítěte pro nárok ženy na starobní důchod znamená soustavnou a aktivní osobní péči ženy o dítě ve věku do dosažení zletilosti alespoň po dobu deseti, resp. pěti roků. Tato podmínka není naplněna, pokud soud svěřil dítě do péče otce, který za tuto péči nese odpovědnost, dítě pobývalo u otce, a žena (matka) a dítě byly tak od sebe odděleny, a to i když žena (matka) dítě navštěvovala, projevovala o něj zájem, přispívala na jeho výživu otci, a podílela se tedy na výchově dítěte.“*
23. Dále je třeba připomenout, že pokud vychovávalo dítě více osob, má nárok na výchovné jen ta osoba, která z okruhu vychovávajících zajišťovala výchovu dítěte v největším rozsahu. Současně je třeba zdůraznit, že zohlednění výchovy pro účely výchovného je relativně nezávislé na zohlednění výchovy pro účely stanovení důchodového věku žen. Na výchovné má nárok pouze ta osoba, která zajišťovala výchovu v největším rozsahu, neboť to obvykle mívá za následek, že se u ní výchova dítěte nejvíce negativně projevila na výši jejich příjmů (v podrobnostech viz bod 37. až 39. rozsudku Krajského soudu v Praze ze dne 30. 1. 2024, č. j. 55 Ad 7/2023-26.).
24. V označeném rozsudku Krajský soud v Praze dovodil, že *„[p]ro určení toho, kdo se pro účely přiznání výchovného staral o dítě v největším rozsahu, je však důležité, aby byla výchova posuzována jako celek během celého období nezletilosti dítěte. To znamená, že by mělo dojít k celkovému zhodnocení výchovy poskytované všemi osobami v různých fázích vývoje a výchovy*

dítěte, aby bylo možné správně určit, která osoba dítě vychovávala v největším rozsahu. Z informací, které poskytl sám žalobce, pak v kontextu celkového hodnocení výchovy dětí od jejich narození do jejich zletilosti vyplývá, že o ně v největším rozsahu (pro účely nároku na výchovné) pečovala jejich matka. Matka byla hlavní pečující osobou v prvních letech života dětí. I když se později výchova dětí rozdělila rovně mezi oba rodiče, matka si zachovala tento „náskok“ ve větší míře výchovy, který získala během prvních let života dětí. Aby se tak (pro účely nároku na výchovné) mohl stát žalobce osobou, která děti vychovávala v největším rozsahu, musel by děti v jejich pozdějším věku vychovávat ve větším rozsahu než jejich matka po dobu delší než 4 roky (například by mu byly svěřeny do péče, pracoval by na kratší pracovní úvazek, aby se o děti více staral, výlučně by pečoval o děti při jejich nemoci apod.).“ (pozn. zvýraznění doplněno zdejší soudem).

25. Současně je možné poukázat na závěry rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2023, č. j. 51 Ad 3/20213-20, bod 24, že: „[n]ení akceptovatelný paušální závěr správních orgánů učiněný odkazem na důvodovou zprávu k § 34a zákona o důchodovém pojištění v rozhodném znění, že tato částka, tedy institut tzv. výchovného, náleží primárně matce, jakožto ženě, která byla s nezletilými dětmi na mateřské, respektive rodičovské dovolené – to vše bez řádného a kompletního dokazování ve smyslu § 3 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, ve znění pozdějších předpisů.“. Lze dodat, že citovaným rozsudkem bylo zrušeno rozhodnutí žalované ve věci zamítnutí žádosti o výchovné pro nepřezkoumatelnost, neboť se žalovaná nezabývala dostatečně tvrzeními žalobce – otce dětí, jemuž byly děti před dosažením zletilosti svěřeny do výlučné výchovy – že o děti v převažující míře nepečovala matka, která čerpala mateřskou, resp. rodičovskou dovolenou, nýbrž otec dětí, a žalované krajský soud uložil zjistit, „kdo z rodičů pečoval o jejich dvě nezletilé děti v největším rozsahu ve smyslu § 34a odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, zmapovat a důkazně podložit celou dobu, respektive největší rozsah doby po kterou byly tyto děti nezletilé zjistit, jakým způsobem se rodiče o nezletilé děti starali v době, kdy k nim měli společnou péči – tedy od doby ukončení mateřské, respektive rodičovské dovolené ... a následně rozhodnout, komu z rodičů skutečně svědčí nárok na tzv. výchovné“.
26. Nyní projednávaná věc se tehdy řešenému případu v mnoha ohledech podobá. V prvostupňovém rozhodnutí se žalovaná, po citaci právní úpravy obsažené v § 34a zákona o důchodovém pojištění a čl. II odst. 5 zákona č. 323/2021 Sb., bez dalšího omezila na prosté konstatování, že podmínka výchovy pro zvýšení důchodu není u žalobce splněna, neboť o dceru od jejího narození do zletilosti osobně pečovala v největším rozsahu matka dítěte. V rozhodnutí o námitkách žalovaná poté, co bez bližšího rozboru právní úpravy citovala čl. II přechodných ustanovení zákona č. 323/2021 Sb. a § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, doplnila s odkazem na nárokové podklady, které však nespécifikovala, že matka osobně celodenně pečovala o dceru od narození po dobu mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, a následně do doby svěření dcery žalobci rozsudkem ze dne 4. 11. 1999, kdy bylo dceři již 13 let, a dodala, že pokud by byl brán v úvahu rok 1997 jako rok rozvratu manželství, bylo dceři 11 roků. Uvedla, že podmínka péče v největším rozsahu u žalobce splněna nebyla, protože § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění svědčí matce.
27. Takové kusé odůvodnění neodpovídá požadavkům § 68 odst. 3 zákona č. 500/2004 Sb., správního řádu, podle kterého je povinností správního orgánu řádně odůvodnit svoje rozhodnutí, tj. uvést důvody výroku rozhodnutí, podklady pro jeho vydání, úvahy, kterými se správním orgán řídil při hodnocení a při výkladu právních předpisů, dále informace o

tom, jak se vypořádal s návrhy a námitkami účastníků a s jejich vyjádřením k podkladům rozhodnutí. Zásadní deficity v odůvodnění rozhodnutí mohou vést až k jeho nepřezkoumatelnosti. Podle ustálené judikatury jsou nepřezkoumatelná taková rozhodnutí, z nichž není zřejmé, jakými úvahami se soud při hodnocení skutkových a právních otázek řídil (srov. rozsudek NSS ze dne 29. 7. 2004, č. j. 4 As 5/2003-52). Nepřezkoumatelný je také rozsudek, ve kterém soud opřel své rozhodnutí o skutečnosti v řízení nezjišťované či zjištěné v rozporu se zákonem (např. rozsudek NSS ze dne 4. 12. 2003, č. j. 2 Ads 58/2003-75, č. 133/2004 Sb. NSS). Nepřezkoumatelný pro nedostatek důvodů je i takový rozsudek, jehož odůvodnění si vnitřně odporuje (srov. rozsudek NSS ze dne 21. 8. 2008, č. j. 7 As 28/2008-76). Tyto závěry jsou přiměřeně aplikovatelné též ve vztahu k nepřezkoumatelnosti správních rozhodnutí.

28. V první řadě je třeba vytknout žalované, že z odůvodnění obou napadených rozhodnutí není zcela zřejmé, jakou právní úpravu žalovaná považovala za rozhodnou pro posouzení žádosti žalobce. Specifikem případu je, že o přiznání starobního důchodu žalobce nežádal, ale byl mu přiznán bez dalšího z důvodu dosažení důchodového věku 65 let „překlopením“ dosud pobíraného invalidního důchodu ode dne 15. 2. 2023. Zatímco prvostupňové rozhodnutí stálo na nesplnění podmínek uvedených v § 34a odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, v rozhodnutí o námitkách žalovaná za rozhodnou považovala právní úpravu obsaženou v čl. II bodu 3 přechodných ustanovení zákona č. 323/2021 Sb., jež se týká zvýšení starobních důchodů přiznaných ode dne, který spadá do období před 1. 1. 2023. Přes tento rozpor lze z obou rozhodnutí alespoň seznat, že za podstatnou pro posouzení žádosti žalobce měla žalovaná podmínku výchovy dítěte ve smyslu § 32 odst. 4 zákona o důchodovém pojištění, na který odkazuje § 34a odst. 3 zákona o důchodovém pojištění, ve znění účinném od 1. 1. 2023. Přesto je žádoucí, aby rozhodnutí žalované jako celek dávala jasnou odpověď na to, jaké ostatní právní normy byly aplikovány.
29. Žalobce žádost o výchovné opřel o čestné prohlášení na předepsaném tiskopisu, že byl osobou, která o dceru pečovala v největším rozsahu. Doložil současně rozsudek Okresního soudu v České Lípě ze dne 4. 11. 1999, č. j. 11 Nc 837/99-12, jímž byla dcera ve věku cca 13 let pro dobu po rozvodu svěřena do výchovy žalobce, přičemž v odůvodnění rozsudku bylo konstatováno, že žalobce o dceru pečoval již dříve, a to od poloviny roku 1997, kdy rodiče přestali sdílet společnou domácnost. Je tedy zřejmé, že otec o dceru osobně pečoval po dobu cca 7 let, od poloviny roku 1997 do ledna 2004, kdy dosáhla zletilosti.
30. Tuto dobu žalovaná nepovažovala za dostatečnou, podle žalované to nebyl žalobce, kdo dceru do její zletilosti vychovával v největší míře, tj. osobně o ni pečoval v největším časovém rozsahu. Pro tento závěr nenalezl soud v napadeném rozhodnutí oporu. Žalovaná nepřipustně bez dalšího dovodila, že pokud byla matka s dcerou na mateřské dovolené, resp. rodičovské dovolené, je to ona, kdo poté až do rozvodu, případně rozpadu společné domácnosti v polovině roku 1997, o dceru pečovala v největším rozsahu. O jakou dobu mateřské a rodičovské dovolené se přitom mělo jednat, nelze z napadeného rozhodnutí zjistit. Žalovaná rozsah této doby neuvedla ani přibližně, nelze zjistit, zda se mělo jednat o alespoň 3 roky či dobu delší. Obecný odkaz žalované na nárokové podklady nepovažuje soud za dostatečný. Pokud měla žalovaná na mysli evidenční listy důchodového zabezpečení matky (založené ve správním spisu v kopiích, ne vždy zcela čitelných), není zřejmé, jaké konkrétní doby z let 1986 až 1989 žalovaná považovala za doby čerpání mateřské a rodičovské dovolené s vlivem na nižší příjmy matky.

31. Ze shora citovaných judikатурních závěrů je zřejmé, že obecný odkaz žalované na důvodovou zprávu, dle které je výchovné kompenzací nižšího důchodu za období, kdy se osoba (matka) nemohla věnovat kariéře z důvodu především mladšího věku dětí, nemůže obstát, neboť jde o institut založený na nediskriminujícím přístupu k nároku, bez ohledu na to, zda je pojištěncem žena či muž. Žalovaná sama ve vyjádření k žalobě připustila, že o uznání výchovy pro muže lze uvažovat např. v případech, kdy péče matky skončila, neboť bylo dítě ve velmi nízkém věku svěřeno do výchovy otce, přičemž výchova měla negativní vliv na jeho pracovní kariéru.

32. Těmito skutečnostmi rozhodnými pro posouzení nároku na výchovné se však žalovaná v žalobcově případě nezabývala řádně. Stěží lze tvrdit, že o nezletilou dceru osobně převážně pečovala matka, pokud oproti hodnocené době mateřské a rodičovské dovolené zahrnující osobní péči matky v rozsahu maximálně 4 let stojí doba cca 7 let výhradní osobní péče žalobce od rozpadu společné domácnosti do zletilosti dcery. Kdo z rodičů pečoval o dceru v největším rozsahu v mezidobí, kdy dceru vychovávali oba rodiče, žalovaná v napadeném rozhodnutí neřešila a bez dalšího nepřipustně dovodila, že to byla matka jako žena, která byla s dcerou na mateřské, resp. rodičovské dovolené. Již v rozsudku ze dne 8. 4. 2024, č. j. 58 Ad 10/2023-43, zdejší soud konstatoval, že *„[s]kutečnost, že manželka žalobce byla po narození syna na mateřské (rodičovské) dovolené, z ní bez dalšího nečiní osobu pečující o dítě ve větším rozsahu od narození dítěte do jeho zletilosti (srov. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 30. 11. 2023, č. j. 51 Ad 3/2023-20, bod 24) a tento závěr je proto založen na stereotypním rozdělení rolí mezi muže a ženu. Žalovaná ve vyjádření k žalobě argumentovala tím, že záměr zákonodárce při zavedení výchovného mířil především na ženy. Zákonodárce nicméně zavedl úpravu, která nerozlišuje mezi ženami a muži (srov. § 34a odst. 3 zákona o důchodovém pojištění a čl. II zákona č. 323/2021 Sb. bod 3).“*

33. Žalovaná se brání tím, že žalobce neoznačil důkazní prostředky, z nichž by nade vší pochybnost vyplývalo, že matka nezajišťovala výchovu dítěte ve větším rozsahu. Důkazní břemeno v řízení vedeném o žádosti o výchovné sice svědčilo žalobci (srov. rozsudek NSS ze dne 15. 11. 2017, č. j. 8 Azs 111/2017-36; rozsudek zdejšího soudu ze dne 8. 4. 2024, č. j. 58 Ad 10/2023-43), nicméně i v tomto řízení platí § 3 správního řádu, podle něhož pokud nevyplývá ze zákona něco jiného, postupuje správní orgán tak, aby byl zjištěn stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu, který je nezbytný pro soulad jeho úkonu s požadavky uvedenými v § 2. V obecné rovině lze přisvědčit názoru žalované, že zákon č. 323/2021 Sb. stanoví možnost předložit čestné prohlášení o tom, že žadatel je osobou, která pečovala o dítě v největším rozsahu, a že žádosti nelze vyhovět pouze na jeho základě (srov. shodně rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 23. 1. 2024, č. j. 30 Ad 8/2023-50; rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 18. 3. 2024, č. j. 61 Ad 10/2023-34).

34. V souzeném případě ovšem žalobce k čestnému prohlášení přiložil rozsudek prokazující jeho osobní péči o dceru v rozsahu, který nepochybně převažuje dobu osobní péče matky o dceru na mateřské a rodičovské dovolené. V prvostupňovém rozhodnutí se žalovaná hodnocení těchto podkladů nevěnovala vůbec, toto rozhodnutí je z tohoto pohledu nepřezkoumatelné, a ani z napadeného rozhodnutí nelze zjistit důvody, pro které nebylo možné v dané situaci k čestnému prohlášení žalobce přihlédnout a vycházet z něj ve spojení s předloženým rozsudkem o výlučné výchově žalobce. Pokud měla žalovaná, přes poučení žalobce o důsledcích uvedení nepravdivých údajů a předložený rozsudek o svěřeni dcery do

výchovy žalobce, pochybnosti o pravdivosti jeho čestného prohlášení, bylo na místě s ohledem na zásadu materiální pravdy dát žalobci prostor, aby svoje důkazní břemeno splnil. Nástroj k tomu žalovaná má v podobě výzvy adresované příjemci dávky sociálního zabezpečení podle § 12 písm. b) zákona č. 582/1991 Sb., o organizaci a provádění sociálního zabezpečení, aby skutečnosti rozhodné pro nárok na dávku (zde výchovné) osvědčil. Žalovaná, pokud má o pravdivosti předloženého čestného prohlášení pochybnosti, obvykle žadatele vyzývá k doplnění informací a označení dalších důkazů (srov. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka v Pardubicích ze dne 18. 3. 2024, č. j. 61 Ad 10/2023-34). Takto však žalovaná v žalobcově případě nepostupovala, žalobce tak neměl prostor další důkazy ve prospěch svého tvrzení, že byl osobou, která osobně a v největším rozsahu o dceru pečovala, označit či předložit. Z obsahu žaloby a označených důkazů (návrh na rozvod manželství a úpravu výchovy a výživy nezletilé dcery z poloviny roku 1997, předvolání k jednání soudu z podzimu 1997, čestné prohlášení dcery o převážné péči otce) je přitom zjevné, že žalobce toho byl schopen.

V. Závěr a náklady řízení

35. Z uvedených důvodů shledal soud žalobu důvodnou a napadené rozhodnutí žalované zrušil podle § 78 odst. 1 ve spojení s § 76 odst. 1 písm. a) s. ř. s. pro nepřezkoumatelnost pro nedostatek důvodů a věc v souladu s § 78 odst. 4 s. ř. s. vrátil k dalšímu řízení žalované. Ve věci soud rozhodl, aniž věc projednal při ústním jednání, v souladu s § 51 odst. 2 ve spojení s § 76 odst. 1 s. ř. s. Vzhledem k důvodům pro zrušení napadeného rozhodnutí nebylo třeba doplnit dokazování v řízení před soudem žalobcem označenými důkazy. Žalobce bude mít možnost tyto důkazy předložit žalované v dalším řízení, případně označit na podporu svého tvrzení i důkazy další.
36. V souladu s § 78 odst. 5 s. ř. s. jsou správní orgány vysloveným právním názorem soudu vázány. V dalším řízení tedy bude na žalované, aby znovu zhodnotila, kdo z rodičů osobně pečoval o dceru ve větším rozsahu. Učiní tak na základě žalobcem učiněného čestného prohlášení a rozsudku o svěření dcery do výchovy žalobce, který prokazuje osobní péči žalobce o dceru minimálně od poloviny roku 1997, po konkrétním hodnocení nárokových podkladů, případně dalších důkazů, které žalobce ve správním řízení předloží, případně se žalované nabízí provedení svědecké výpovědi dcery žalobce ohledně rozsahu osobní péče rodičů v době před rozvratem společné domácnosti. Až po takovém zhodnocení všech relevantních podkladů bude možné učinit závěr, zda byl žalobce osobou, která osobně o dceru v době do její zletilosti pečovala ve větším rozsahu, a zda mu proto vznikl nárok na výchovné.
37. O náhradě nákladů soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil, proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl.
38. Ve věci byl úspěšný žalobce, ten ale výslovně náhradu nákladů řízení nežádal, soud proto rozhodl, že žádný z účastníků nemá na právo na náhradu nákladů řízení.

Poučení:

Proti tomuto rozhodnutí lze podat **kasační stížnost** ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává ve dvou (více) vyhotoveních u Nejvyššího správního soudu, se sídlem Moravské náměstí 6, Brno. O kasační stížnosti rozhoduje Nejvyšší správní soud.

Lhůta pro podání kasační stížnosti končí uplynutím dne, který se svým označením shoduje se dnem, který určil počátek lhůty (den doručení rozhodnutí). Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejblíže následující pracovní den. Zmeškání lhůty k podání kasační stížnosti nelze prominout.

Kasační stížnost lze podat pouze z důvodů uvedených v § 103 odst. 1 s. ř. s. a kromě obecných náležitostí podání musí obsahovat označení rozhodnutí, proti němuž směřuje, v jakém rozsahu a z jakých důvodů jej stěžovatel napadá, a údaj o tom, kdy mu bylo rozhodnutí doručeno.

V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Soudní poplatek za kasační stížnost vybírá Nejvyšší správní soud. Variabilní symbol pro zaplacení soudního poplatku na účet Nejvyššího správního soudu lze získat na jeho internetových stránkách: www.nssoud.cz.

Liberec 22. července 2024

Mgr. Lucie Trejbalová
samosoudkyně